

PREMI RAGALO (Rafaela García López 1958-2015)
A L'IMPULS DE L'APRENTATGE-SERVEI

FITXA TÈCNICA

Màster: Màster en Investigació en Didàctiques Específiques per la Universitat de València

Especialitat: Educació Física

Curs: 2015-2016

Autor: Ferrando Felix, Sergio

Títol: Escola rural i Aprenentatge-Servei: de model educatiu del passat a referent pedagògic del futur.

Tutor 1: Chiva Bartoll, Òscar

Departament: Didàctica de l'expressió musical, plàstica i corporal

Tutor 2: Colomer Rubio, Juan Carlos

Departament: Didàctica de les Ciències Experimentals i Socials.

Data de defensa: 20 de setembre de 2016 a les 15:00.

Qualificació: 10 (Matrícula d'Honor).

Codis UNESCO: 580000 (Pedagogia), 580204 (Nivells i Temes d'Educació), 580399 (Altres: escola rural) i 580107 (Mètodes Pedagògics).

Enllaç vídeo-documental: https://www.youtube.com/watch?v=LHhc6mkcN_g&t=22s

1. Justificació i motivació

La proposta *Escola Rural i Aprenentatge-Servei: de model educatiu del passat o referent pedagògic per al futur* sorgeix de la pròpia preocupació personal que m'ha aportat com a investigador el tractament que tenen les escoles rurals en la societat actual i, més concretament, dins del món educatiu. Principalment, perquè la meua localitat d'origen i residència és Fortaleny, una xicoteta població de menys de 1000 habitants situada a la Ribera Baixa, que compta amb una escola rural en la que m'he format i desenvolupat com a persona. Si fem un recorregut històric per la situació de les escoles rurals, podem observar com la visió social d'aquestes ha estat repleta de prejudicis, ja que inicialment fou concebuda com una escola precària, sense recursos i amb escassa formació del professorat, que per tant desencadenaria un ensenyament de poca qualitat a la que sols assistien aquells que no podien permetre's una millor educació (Santamaria, 1996) .

Per tal de rebatre aquesta situació, ens plantejem el problema principal d'aquesta investigació: l'escola rural és un model educatiu passat i sense possibilitats de futur o per contra pot comptar amb les característiques per a convertir-se en el referent pedagògic del futur? Davant la necessitat de donar resposta a aquesta qüestió sorgeix la finalitat principal de la nostra investigació, basada en discernir si l'escola rural, per les característiques que presenta, pot convertir-se en un referent pedagògic tant per al present com per al futur, deixant per tant tancada aquesta visió social repleta de prejudicis i que poc té a veure amb la situació que viuen a dia d'avui aquestes escoles. Per tal de descobrir-ho, plantejarem dues preguntes principals. La primera d'aquestes tractarà de descobrir *quines són les característiques o particularitats de l'escola rural que poden encaixar amb les propostes globalitzadores del segle XXI?* A partir d'aquesta, farem un anàlisi en profunditat de l'escola rural amb l'objectiu de mostrar el seu funcionament tant pel que respecta als alumnes, a l'ensenyament dut a terme, als recursos que presenta o a la ubicació en la que es troba. Una vegada conegudes les característiques que majorment s'ajusten amb els principis globalitzadors (ràtio, agrupacions multigràu, relació familiar, ensenyament individualitzat, global o participatiu.) i tenint en compte que aquestes suposen un gran avantatge per al procés d'ensenyament-aprenentatge, ens plantejem una segona pregunta d'investigació amb la que tractarem de descobrir *de quina manera l'ús de propostes metodològiques experiencials i globalitzadores com l'ApS permetria afavorir les característiques o particularitats de l'escola rural?* Principalment, perquè aquestes permeten deixar de banda la utilització del llibre de text i l'ensenyament memorístic i positivista (Zapata, 2015), per tal de donar un major protagonisme a l'alumnat per a que pugui aprendre a partir de la pròpia experiència i establint un contacte directe amb l'entorn (Gil, 2012).

Dins de la diversitat de propostes metodològiques experiencials i globalitzadores, hem decidit optar per l'ApS perquè a través d'aquesta es treballen i potencien molts dels principis globalitzadors actuals, entre els que trobem l'aprenentatge interdisciplinar, l'alumne com a protagonista, l'aprenentatge funcional, vinculat amb l'entorn, etc. A més a més, perquè l'ApS ens permetrà assolir els objectius del projecte i els beneficis acadèmics derivats així com dur a terme un servei social, que en aquest cas es preveia com a necessari davant el perill de desaparició de l'Escola Pública de Fortaleny. Així doncs, decidim optar per un estudi d'investigació col·laborativa del que formarien part diversos participants (alumnes, mestres, ex alumnes i representants de l'ajuntament) i que es centraria en l'estudi de cas d'aquesta escola. En aquest trobaríem una primera fase d'observació, anàlisi, reflexió i grups de discussió amb els professors i una segona, en la que s'aplicaria el projecte d'ApS. Aquest estaria compost per nou sessions de treball a l'aula i fora d'aquesta on es treballarien aspectes vinculats amb la Lingüística, l'Educació Física, l'Educació Musical, les Noves Tecnologies, l'Educació Plàstica o l'Aprenentatge de Valors que, a més, apareixeran englobades en un documental final titulat: *Escola i Poble: Model del passat o referent pedagògic del futur* que girarà al voltant del lema "A l'escola rural em sent especial". Un vídeo-documental que actuaria com a denúncia o reivindicació social per tal de mostrar a la societat quina és la vertadera realitat d'aquestes escoles i per tant la necessitat de garantir la seua continuïtat.

2. Resum del projecte i formulari d'inscripció

TÍTOL DEL PROJECTE: ESCOLA RURAL I APRENETATGE-SERVEI:	
de model educatiu del passat a referent pedagògic del futur	
Treball de Fi de Màster (Màster d'Investigació en Didàctiques Específiques) Universitat de València	Modalitat: 3. Ciències Socials i Jurídiques
Alumnat implicat: 1. Sergio Ferrando Felix amb DNI 73657072-D	
Telèfon de contacte: 655106729	Adreça de correu electrònic: Sergioferrando6@gmail.com
Professors tutors: Dr. Òscar Chiva Bartoll (Universitat de València/ Departament de Didàctica de l'expressió musical, plàstica i corporal) Dr. Juan Carlos Colomer Rubio (Universitat de València/ Departament de Didàctica de les Ciències Experimentals i Socials)	

Resum del projecte:	
<p>L'escola rural tradicionalment s'ha vist condicionada per una gran quantitat de prejudicis socials que han afectat a la seua imatge. Una institució que sempre ha hagut de conuiu en un segon plànol per darrere del model estàndard ordinari, sense que per tant es tinguera en compte la seua pròpia realitat. Per aquest motiu, sorgeix aquesta investigació amb l'objectiu de descobrir si aquesta visió social sobre l'ensenyament rural confirma que aquest és un model passat sense possibilitats de futur o si, per contra, les seues característiques s'ajusten als principis globalitzadors de l'ensenyament actual. Tot a partir d'un model d'investigació col·laborativa en el que participaran alumnes, mestres, veïns, voluntaris, membres del ajuntament, etc.; que serà aplicat en l'Escola Pública de Fortaleny. Aquest estarà conformat per un projecte d'intervenció conformat per 9 sessions i que tindrà com a resultat final la confecció d'un documental A través d'aquest projecte, podrem conèixer detalladament les característiques de l'escola rural i, a més, si l'aplicació d'una proposta innovadora com l'ApS permet aprofitar-les en major mesura i, per tant, convertir-les en un referent educatiu. Una sèrie d'aspectes que ens han permès conèixer que l'escola rural per les característiques que presenta (ràtio, agrupacions multigràu, ensenyament proper i individualitzat, global, etc.) compta amb grans possibilitats educatives. Sobre tot, si aquestes són treballades a partir de propostes metodològiques experièncials i globalitzadores on els alumnes desenvolupen una sèrie de conceptes, procediments i actituds com la llibertat d'expressió, cooperació, satisfacció, etc. Un fet, que ens permet parlar de l'escola rural com el referent pedagògic del futur.</p>	
Data d'inici del projecte: Novembre de 2015	Data d'acabament: 6 de setembre de 2016

Entitats socials implicades:	Descripció de les persones o col·lectius receptors del servei:
Escola Pública de Fortaleny	<u>A qui es dirigeix?</u> -A la societat en general, concretament cap aquells que tinguen aquesta visió més negativa i urbanitzadora del l'ensenyament.
Ajuntament de Fortaleny	-Específicament: Les famílies de Fortaleny i els seu voltant que poden estar interessades en matricular als seus fills en aquesta escola.
Escola de Música de Fortaleny	<u>Què pretén?</u> -Mostrar les principals particularitats d'aquestes escoles i rebutjar els prejudicis que existeixen cap aquesta, valorant el treball dels professionals que la conformen i mostrant el tipus d'ensenyament que habitualment les caracteritza. -Captivar a diverses famílies per a que opten per escollir aquesta alternativa com l'escola en que volen educar als seus fills. Principalment, per tal d'evitar la seua desaparició.

3. Necessitat social atesa

Al llarg d'aquest projecte fem referència a una necessitat social tant educativa com cultural, ja que ens trobem davant del perill del tancament d'una escola rural que compta amb un nombre molt reduït d'alumnes. Un fet que segons hem pogut analitzar i contrastar al llarg de la investigació, generaria un retrocés dels habitants de Fortaleny, ja que moltes famílies es mudarien a altres ciutats més grans en les que existiria un centre educatiu. Així mateix, amb el pas del temps, podria suposar la desaparició d'un poble i d'una cultura, la del món rural, que de ser aprofitada i considerada amb el tracte que es mereix, presenta grans beneficis dins de l'àmbit educatiu com es pot comprovar a través d'aquest projecte.

4. Objectius d'aprenentatge i vinculacions curriculars

El projecte fou abordat de manera global i integrada. Per tant, cadascuna de les matèries implicades a més de contribuir al servei del projecte, tractaven d'aconseguir uns objectius curriculars o d'aprenentatge propis. A continuació, exposem els principals extrems de les diferents sessions proposades, encara que podem trobar-ne més si aprofundim en cadascuna d'aquestes. Cal destacar foren planificades i posades en practica juntament amb els tutors i especialistes de cada matèria treballada. Entre d'altres, trobem: utilitzar les noves tecnologies com a ferramenta de búsqueda d'informació; aprendre a formular entrevistes i elaborar la seua pròpia; fomentar l'aprenentatge intergeneracional a partir del diàleg i debat; construir un projecte comú amb alumnes de diferents edats, valorant per tant les aportacions de cadascun dels membres participants; desenvolupar la creativitat potenciant l'expressió escrita i la representació gràfica; realitzar activitats vinculades amb l'Educació Física fora de l'àmbit escolar en diferents zones del poble; desenvolupar hàbits de respecte cap a la natura i medi ambient, sent conscients de que cal cuidar l'entorn que els envolta; treballar a partir de jocs reciclats, desenvolupament per tant els hàbits de respecte cap a la natura davant de la necessitat de reduir la contaminació; conèixer i experimentar diferents jocs populars i tradicionals vinculats amb el poble de Fortaleny i amb la cultura del nostre territori; recrear una xicoteta banda musical amb l'aportació de diferents grups instrumentals.

5. Objectius del servei a realitzar

a) Vinculats amb el projecte:

- Demostrar que els problemes que socialment s'atribueixen a l'escola rural no són més que particularitats que identifiquen aquesta escola.
- Donar a conèixer que les característiques de l'escola rural faciliten i encaixen amb les propostes pedagògiques del model educatiu vigent (enfocament actiu, globalitzador, participatiu, emocional,etc.).
- Potenciar l'ús de l'aprenentatge servei, ja que aquesta metodologia permet que l'escola i poble es puguen nodrir recíprocament.

b) Vinculats amb el Servei:

- Garantir la supervivència de l'escola a través d'una iniciativa audiovisual (documental) que motive i implique als diferents agents educatius que conformen l'escola rural, les institucions públiques i la societat, creant per tant un projecte comú de denúncia en el que es treballe per el futur tant de l'escola com del propi poble.

6. Interacció amb agents socials

Entitat	Funció realitzada
Escola Pública de Fortaleny	-Aporta les instal·lacions i recursos materials necessaris -Permet treballar amb els alumnes del centre, sent aquests voluntaris per a participar -Implicació dels mestres i de la directora a l'hora de planificar, elaborar i posar en pràctica les sessions del projecte
Escola de Música (en particular el seu director Voro Tur)	- Melodia per als alumnes del centre i assisteix a l'escola per a treballar-la, comptant amb la col·laboració de la mestra de música del centre - Proporciona els instruments necessaris de la banda del poble
Ajuntament de Fortaleny	-Accessibilitat a les instal·lacions municipals -Subvenció de 500 euros destinats a l'elaboració del vídeo-documental que requereix del suport d'un professional per a la seua elaboració.

7. Temporalització i fases

Procediment metodològic i d'intervenció		Temporització
Fase Inicial: Preparació i/o planificació del projecte	Reunions inicials amb els tutors per a determinar la temàtica de la proposta (motivació persona escola rural i possibilitat d'incorporar l'ApS)	Desembre i Gener
	Proposta a la directora i als mestres del centre	Gener i Febrer
	Inmersió en el camp d'estudi per a observar les problemàtiques existents en aquesta escola (3 dies) a partir d'un mapa conceptual d'observació amb les diferents variables (mestres, alumnes, entorn, dinàmica escolar, etc.)	
	Comencem a planificar la proposta (sessions destinades a resoldre les problemàtiques)	Febrer i març
	Contacte amb un veí del poble que treballa en l'elaboració d'audiovisuals (cost econòmic)	Març
	Búsqueda les entitats necessàries: Escola Pública i Ajuntament de Fortaleny	
	Treball col·laboratiu amb els mestres participants en el projecte per a establir els principis bàsics del programa (destinatari, número de sessions, lloc d'aplicació, etc.)	Març i Abril
	Cronograma d'actuació (sessions) a partir del problema i objectius proposats/ justificació curricular de les matèries	
Consentiments informats tant per al centre com per als pares i mares (amb un document explicatiu del projecte)		
Fase Central: Posada en pràctica del programa	Posada en pràctica de les primeres quatre sessions del projecte	Abril
	Grup de discussió inicial destinat al professorat	
	Reajustament del problema i de les preguntes d'investigació i modificació d'alguns dels objectius d'acord amb les exigències observades al camp d'estudi: no parlem de problemàtiques sinó de particularitats de l'escola rural	
	Posada en pràctica de la resta de sessions elaborades juntament amb el professorat (de la 5 fins a la 9)	Abril i Maig
Fase Final: Reflexió final	Fase de reflexió final del projecte (sessió 9) per escrit i de manera individual a través dels documents personals així com de manera oral entre el conjunt del grup	Maig
Fase de recollida de dades posterior al projecte	Entrevistes individuals destinades a l'alumnat i els grups de discussió destinats al professorat posteriors al projecte	Juny
	Període utilitzat per a la creació del vídeo	
	Anàlisi de les dades i establiment de codis i categories	

Continuació de la Fase Final: Reconeixement i avaluació	<p>Reconeixement: elaboració i supervisió del vídeo-documental en el centre, publicació en les xarxes socials, exposició en el tribunal d'experts de la UV, jornades d'Aps de la UV...</p> <p>Avaluació: Procés, significat per als alumnes, professorat, limitacions o problemàtiques sorgides, nivell de compliment dels objectius curriculars i del servei, valoració de l'impacte del projecte, establiment de línies futures amb les que connectar el treball, autoavaluació de l'equip investigador...</p>	Juny- Setembre
	Reajustament de les categories d'anàlisi amb la finalitat de facilitar l'anàlisi dels resultats i posterior discussió dels mateixos	

8. Activitats d'Aprenentatge i de Servei

Sessions	Aspectes treballats	Temporització	Duració
Sessió 1: Què sabem de l'escola rural?	Debat amb els alumnes sobre les característiques, avantatges, inconvenients de l'escola rural i diferències amb la ordinària	6 d'abril	1 hora i 10 minuts
Sessió 2: Coneixem del món de les escoles rurals a través de les TIC	-Búsqueda d'informació en els ordinadors per grups de treball sobre l'escola rural (lliure i posteriorment guiada amb seleccions d'articles proposats) -Exposició i debat final del que ha trobat cadascú	8 d'abril	2 hores/ sessions
Sessió 3: Què pensa la gent del poble sobre les escoles rurals?	-Aprenem a dissenyar entrevistes conjuntament i després cadascú elabora la seua. -Anem fins a l'auditori municipal per a entrevistar per grups als visitants (director de l'escola de música i encarregat del vídeo, alcaldessa i regidor i veïns del poble. -Selecció d'alguns alumnes a per a formular les preguntes elaborades a classe i que seran gravades	13 d'abril	2 hores i 20 minuts (dues sessions integrades)
Sessió 4: L'escola rural: una menuda però gran família	Elaboració d'un mural sobre l'escola rural conformant per un dibuix i una frase característica entre alumnes de les diferents classes del centre (infantil, primer, segon i tercer i classe dels majors)	15 d'abril	45 minuts per a cadascun dels grups
Sessió 5: El joc al carrer: una forma de vida que cal aprofitar	Sessió d'EF en l'assut municipal i després en el poliesportiu on treballarem jocs d'orientació i cooperatius	19 d'abril	2 hores (una per a la sessió a l'assut i una altra per a la del poliesportiu)
Sessió 6: Ens adaptem a l'espai que disposem	Sessió d'EF a l'aula sobre materials reciclats per a observar una alternativa de treball quan les condicions meteorològiques no ens permeten sortir al pati	26 d'abril	1 hora/ sessió
Sessió 7: La tradició i els jocs populars com a font generadora d'aprenentatges	Sessió de jocs populars i tradicionals al pati de l'escola realitzats per diversos veïns del poble voluntaris	10 de maig	1 hora/ sessió

Sessió 8: La música: un art imprescindible per al poble	Recreació d'una xicoteta banda musical entre diversos cursos del centre, comptant amb la col·laboració del director de l'escola de música del poble i amb instruments dels alumnes i d'altres facilitats per la banda	17 de maig	1 hora/ sessió i 10 minuts (sense comptar el temps de preparació prèvia amb la mestra de música).
Sessió 9: Confeccionem el cartell i reflexionem sobre el projecte	-Creació d'una frase per part dels alumnes que representarà el projecte " <i>A l'escola rural em sent especial</i> " i posterior disseny del cartell en el que apareixeria plasmada amb paraules clau d'aquesta experiència -Reflexió individual per escrit i cooperativa de forma oral del transcurs del projecte	25 de maig	2 sessions (1 hora per a confeccionar el cartell, 30 minuts per a respondre a la pregunta escrita i 30 minuts per a fer la reflexió final.

9. Recursos humans i materials emprats

9.1 Recursos humans o participants col·laboradors del projecte

- Tots els alumnes de l'escola rural de Fortaleny en el seu conjunt (60), sent els protagonistes i del projecte la classe de quart cinquè i sisè, amb un total de 13 alumnes.
- Tutora de quart, cinquè i sisè, l'especialista d'Educació Física i la de música.
- Alcaldessa i regidor d'educació i esports de Fortaleny.
- Voro Tur (compositor del poble i director de l'escola de música).
- Joan, Manuel i Lucas (veïns del poble voluntaris).
- Pau Bou com a responsable de la gravació, muntatge i edició del vídeo.

9.2 Recursos materials

Material de classe (llapis i paper), instruments de gravació, ordinadors (S.2), cartolines, material de dibuix i pintura (S.3), pilotes de diverses dimensions, mocadors, cordes, petos de diversos colors i paracaigudes (S.5, S.7), pots de llanda buits replets de goma de diferents colors, xapes i caixa de cartró (S.6), flauta dolça, instruments de percussió, instruments dels alumnes que toquen en la banda municipal (clarinets, trombó, saxòfon, bateria,...), partitures i altres materials de suport necessaris per a dur a terme una banda musical. Finalment, rotlló de paper continu de grans dimensions, material de dibuix, pintures, pinzells, i retoladors (S.9).

9.3 Recursos espacials

Aula de quart, cinquè i sisè (S.1, S.6, S.9), aula d'informàtica (S.2, S.4), auditori municipal (S.3), menjador (S.4), assut i poliesportiu municipal (S.5), pati de l'escola (S.7), aula de música o multi usos (S.8).

11. Activitats de reconeixement i difusió

Per a poder donar visibilitat al projecte i complir la fase de reconeixement, vàrem procedir a l'elaboració d'un muntatge audiovisual en format de documental titulat: *Escola i Poble: Model del passat o referent pedagògic del futur?* Aquest fou projectat seguint un ordre cronològic en:

- Alumnes de quart, cinquè i sisè de primària i posteriorment a la resta del centre destinat als (alumnes, professors, famílies i veïns del poble que vulguen acostar-se a veure'l.
- Publicació en les xarxes socials com Facebook i YouTube (acord amb les entitats col·laboradores) per tal d'arribar a una difusió d'entre 500 i 1000visitants.
- Tribunal d'experts del màster d'investigació en Didàctiques Específiques de la UV.
- Participació en les jornades sobre ApS de la UV el dia 23 de setembre.
- Redacció d'articles sobre la temàtica i elaboració de la tesi doctoral (en procés).

12. Avaluació

- Instruments d'avaluació

Els instruments que utilitzarem per avaluar el projecte foren les entrevistes individualitzades destinades als alumnes, els grups de discussió destinats al professorat, el quadern de camp i la observació participant duta a terme per l'investigador, els documents personals o reflexió escrita duta a terme pels alumnes i els murals elaborats per grups de treball. Totes aquestes ens permeten conèixer que va predominar una gran motivació dels alumnes per a formar part d'aquest projecte, sobre tot en el moment de que se n'adonen que la seua escola no és com qualsevol altra sinó que presenta trets que la diferencien. Per la seua part, les activitats amb un major èxit foren les que treballarem en espais fora de l'aula ordinària o de manera alternativa al que normalment estan acostumats a fer. Així mateix, cal remarcar la gran acceptació que va tenir tant per part dels alumnes, professors i mares i/o pares del centre que es mostraren entusiasmats per aquesta iniciativa. Sobre tot, amb els principals protagonistes, els alumnes, amb els que reflexionarem sobre el sentit i la importància de la proposta. També, vaig rebre felicitacions al ser publicat a les xarxes socials on aconseguirem superar les expectatives i arribar a més de 1000 projeccions abans de ser exposat al tribunal d'experts de la Universitat de València. A continuació, vaig participar en les jornades d'ApS de la UV on em vaig adonar que el projecte havia interessat i emocionat a gran part dels assistents. Una sèrie d'aspectes que em permeteren valorar la experiència molt positivament tant per les aportacions dels implicats com pels arguments i aportacions de gent que havia pogut supervisar el documental després de ser acabat.

- Reflexionar sobre els objectius proposats

Per una banda, considere que la finalitat principal del servei ha sigut assolida, ja que va arribar a una gran quantitat de persones tant del poble com de fora, tant de l'àmbit educatiu com d'altres sectors professionals, i a més amb bona acceptació, podent per tant concloure que s'han pogut conèixer les característiques i la realitat educativa de l'escola Pública de Fortaleny com a un estudi de cas que pot tindre una transferència directa a altres realitats similars. Pel que respecta al seu objectiu més directe, la captació d'alumnes per evitar la seua desaparició, cal destacar que aquesta iniciativa juntament amb altres que s'estan duent per part del centre han aconseguit augmentar la matrícula (60 a 74 alumnes), ja que moltes persones de fora confien en aquest sistema i veuen en l'escola rural una oportunitat per a millorar el sistema educatiu actual.

Pel que respecta als objectius curriculars, hem pogut observar a partir de l'anàlisi de les dades extretes, que els alumnes han après una sèrie de conceptes, procediments i actituds principals:

Conceptes: Conscienciació de la pròpia realitat educativa, superació dels prejudicis tradicionals i necessitat de lluitar per la supervivència de l'escola rural

Procediments: Llibertat d'expressió, cooperació, iniciativa, reducció de la por a parlar en públic, creativitat, curiositat, ús de les noves tecnologies, dinàmica activa

Actituds: Responsabilitat, respecte, tolerància, esperit de lluita, sentiment de la pròpia cultura, cooperació, coeducació, l'aprenentatge entre iguals i el intergeneracional.

Un conjunt d'aprenentatges als que cal sumar els objectius particulars de cada disciplina, ja que com vàrem poder reflexionar amb la resta del professorat, s'havia aconseguit construir un projecte comú amb alumnes de diferents edats de manera creativa, que s'havien responsabilitzat amb l'entorn que els envolta al sortir del centre, que havien sigut capaços de divertir-se amb materials reciclats a l'aula, que havien conegut i experimentats els joc populars i tradicionals, que treballaven cooperativament per a construir una banda musical, etc.

- Limitacions i dificultats detectades

Durant la planificació: Intercanviar punts de vista i arribar a un consens entre els diversos participants (mestres, directora, encarregat de la gravació i investigador) per a escollir les activitats i el tipus de treball més apropiat. Tanmateix, trobarem dificultats a l'hora de concretar els dies i hores en els que dur a terme les sessions.

Durant l'acció: Dificultat d'algunes sessions per a ser gravades i necessitat de ser modificades i poca implicació de les famílies a l'hora d'assistir a les sessions.

Aquestes dificultats haurien pogut ser solucionades si el projecte s'haguera realitzat amb un major període de temps i sobre tot prèviament a la planificació del professorat del centre. De la mateixa manera, la participació de les famílies hauria pogut ser major si haguérem realitzat alguna de les sessions fora de l'horari escolar. Pel que respecta a la dificultat de gravar, també trobem el temps com a un dels principals inconvenients, ja que hauríem pogut cancel·lar o suspendre les sessions per tornar un altre dia. Ara bé, aquest fet implica canviar la planificació de totes les persones que participaven en cadascuna d'aquestes.

- Projectes o perspectives de futur

-Etnografia en l'Escola Pública de Fortaleny. Endinsar-nos en alguna de les particularitats que més requereixen ser treballades, com és el cas de l'Educació Física, per tal d'elaborar alternatives metodològiques, d'organització dels espais, etc.

-Elaborar una segona proposta innovadora d'ApS que tinga en compte els resultats de la primera per a seguir millorant l'educació d'aquestes escoles.

-Jornades intercentres on mostrar el treball d'aquestes escoles per tal d'intercanviar experiències i que la gent conega el seu funcionament de manera real.